

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

7. května 2019*

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 98/5/ES – Přístup k výkonu povolání advokáta – Řeholník, který získal odbornou kvalifikaci advokáta v jiném členském státě, než je hostitelský členský stát – Článek 3 odst. 2 – Podmínka zápisu u příslušného orgánu hostitelského členského státu – Průkaz oprávnění potvrzujícího zápis u příslušného orgánu v domovském členském státě – Odmítnutí zápisu – Pravidla pro výkon povolání – Neslučitelnost postavení řeholníka s výkonem povolání advokáta“

Ve věci C-431/17,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Symvoulis tis Epikrateias (Státní rada, Řecko) ze dne 29. června 2017, došlým Soudnímu dvoru dne 17. července 2017, v řízení

Monachos Eirinaios, kata kosmon Antonios Giakoumakis tou Emmanouil

proti

Dikigorikos Syllogos Athinon,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, R. Silva de Lapuerta, místopředsedkyně, J.-C. Bonichot, A. Arabadžev, T. von Danwitz, C. Toader, F. Biltgen, K. Jürimäe a C. Lycourgos, předsedové senátů, J. Malenovský, E. Levits, L. Bay Larsen (zpravodaj), M. Safjan, C. Vajda a S. Rodin, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,

vedoucí soudní kanceláře: L. Hewlett, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 18. září 2018,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Monachose Eirinaiose, kata kosmon Antonios Giakoumakis tou Emmanouil, A. Charokopousem, dikigoros,
- za Dikigorikos Syllogos Athinon D. Vervesosem a P. Nikolopoulosem, dikigori,
- za řeckou vládu M. Tassopoulou, jako zmocněnkyní,
- za nizozemskou vládu M. K. Bulterman a M. L. Noort, jako zmocněnkyněmi,

* Jednací jazyk: řečtina.

– za Evropskou komisi H. Tserepa-Lacombe, jakož i H. Støvlbækem, jako zmocněnci,
po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 19. prosince 2018,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 3 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/5/ES ze dne 16. února 1998 o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace (Úř. věst. 1998, L 77, s. 36; Zvl. vyd. 06/03, s. 83).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Monachosem Eirinaiose, kata kosmon Antonios Giakoumakis tou Emmanouil (řeholník Irenej, rozený Antonios Giakoumakis, syn Emanuela, dále jen „řeholník Irenej“) a Dikigorikos Syllogos Athinon (Aténská advokátní komora, Řecko, dále jen „DSA“), jehož předmětem je odmítnutí tohoto orgánu vyhovět žádosti tohoto řeholníka o zápis do zvláštního seznamu vedeného Aténskou advokátní komorou jako advokáta, který vykonává povolání pod profesním označením udělovaným v domovském státě.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Body 2, 6 a 8 odůvodnění směrnice 98/5 zní následovně:

„(2) vzhledem k tomu, [...] že cílem [...] směrnice [Rady 89/48/EHS ze dne 21. prosince 1988 o obecném systému pro uznávání vysokoškolských diplomů vydaných po ukončení nejméně tříletého odborného vzdělávání a přípravy (Úř. věst. 1989, L 19, s. 16; Zvl. vyd. 05/01, s. 337)] je zajistit, aby byl advokát zařazen do profesního stavu v hostitelském členském státě, ale jejím cílem není úprava pravidel pro výkon povolání ani vynětí advokáta z působnosti těchto pravidel;

[...]

(6) vzhledem k tomu, že tento přístup je na úrovni Společenství odůvodněn také proto, že zatím pouze některé členské státy na svém území povolují činnost advokátů z jiných členských států vykonávajících činnost pod profesním označením udělovaným v domovském státě, kromě činnosti ve formě poskytování služeb; že však i v členských státech, kde je tato možnost dána, platí značně odlišné podmínky týkající se například oboru působnosti a povinného zápisu u příslušných orgánů; že tato různorodost vede k nerovnosti a narušení hospodářské soutěže mezi advokáty z členských států a tvoří překážku volného pohybu; že tyto problémy může vyřešit a stejné příležitosti může advokátům a uživatelům právních služeb ve všech členských státech poskytnout pouze směrnice stanovující podmínky, které upravují výkon povolání advokátů vykonávajících činnost pod profesním označením udělovaným v domovském státě jinak než formou poskytování služeb;

[...]

(8) vzhledem k tomu, že advokáti, na které se vztahuje tato směrnice, by měli být povinni zapsat se u příslušného orgánu v hostitelském členském státě, aby tento orgán mohl zajistit, že budou dodržovat pravidla pro výkon povolání platná v daném státě; [...]

4 Článek 1 odst. 1 a 2 této směrnice stanoví:

„1. Účelem této směrnice je usnadnit trvalý výkon povolání advokáta jako osoby samostatně výdělečně činné nebo jako osoby v pracovním poměru v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána odborná kvalifikace.

2. Pro účely této směrnice se rozumí:

[...]

b) ‚domovským členským státem‘ členský stát, v němž advokát získal právo používat jedno z profesních označení uvedených v písmenu a) předtím, než začal vykonávat povolání advokáta v jiném členském státě;

c) ‚hostitelským členským státem‘ členský stát, v němž advokát vykonává činnost podle této směrnice;

d) ‚profesním označením udělovaným v domovském státě‘ profesní označení používané v členském státě, v němž advokát získal právo toto profesní označení používat předtím, než začal vykonávat povolání advokáta v jiném členském státě;

[...]“

5 Článek 2 první pododstavec uvedené směrnice stanoví:

„Každý advokát má právo trvale vykonávat činnosti uvedené v článku 5 v každém jiném členském státě pod profesním označením udělovaným v domovském státě.“

6 Článek 3 téže směrnice, nadepsaný „Zápis u příslušného orgánu“, v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Advokát, který si přeje vykonávat činnost v jiném členském státě než v tom, ve kterém získal odbornou kvalifikaci, je povinen se zapsat u příslušného orgánu v tomto státě.

2. Příslušný orgán v hostitelském členském státě advokáta запиše po předložení průkazu oprávnění potvrzujícího jeho zápis u příslušného orgánu v domovském členském státě. [...]“

7 Článek 6 směrnice 98/5, nadepsaný „Pravidla pro výkon povolání“, v odstavci 1 stanoví:

„Bez ohledu na pravidla pro výkon povolání, jimž advokát vykonávající činnost pod profesním označením udělovaným v domovském státě podléhá v domovském členském státě, podléhá tento advokát stejným pravidlům pro výkon povolání jako advokáti vykonávající činnost pod odpovídajícím profesním označením udělovaným v hostitelském členském státě ve vztahu ke všem činnostem, které na území tohoto státu vykonává.“

Řecké právo

8 Řecká republika provedla směrnici 98/5 do svého vnitrostátního práva prostřednictvím Proedriko Diatagma 152/2000, Diefkolynsi tis monimis askisis tou dikigorikou epangelmatos stin Ellada apo dikigorous pou apektisan ton epangelmatiko tous titlo se allo kratos-melos tis EE (nařízení prezidenta 152/2000 o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v Řecku pro advokáty, kteří získali odbornou kvalifikaci v jiném členském státě Evropské unie) ze dne 23. května 2000 (FEK A'130).

9 Článek 5 tohoto nařízení prezidenta v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Aby mohl advokát vykonávat povolání v Řecku, musí se nechat zapsat do seznamu vedeného advokátní komorou v zeměpisné oblasti, v níž bude vykonávat činnost, a musí si v této zeměpisné oblasti zajistit kancelář.

2. Správní rada uvedené advokátní komory rozhodne o žádosti o zápis poté, co zájemce předložil následující doklady:

[...]

c) potvrzení vydané příslušným orgánem domovského členského státu, který udělil profesní označení, nebo jakýmkoli jiným příslušným orgánem domovského členského státu, osvědčující zápis zájemce.
[...]

10 Článek 6 Kodikas dikigoron (zákon o advokacii; zákon 4194/2013, FEK A' 208), nadepsaný „Podmínky pro vznik oprávnění vykonávat advokacii – Překážky“, v odstavci 6 stanoví:

„Advokát [...] nemůže být [...] řeholníkem.“

11 Z článku 7 odst. 1 písm. a) a c) zákona o advokacii vyplývá, že osoba, která je duchovním nebo řeholníkem, nebo která je jmenovaná nebo zastává jakékoli placené místo na základě smlouvy, v jejímž důsledku má postavení zaměstnance nebo úředníka ve službě právnické osoby soukromého nebo veřejného práva, ztrácí *ipso jure* postavení advokáta a je vyškrtuta ze seznamu vedeného advokátní komorou, jejímž je členem.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

12 Řeholník Irenej, žalobce v původním řízení, je řeholníkem v klášteře v Petře v oblasti Karditsa (Řecko).

13 Žádostí ze dne 12. června 2015 řeholník Irenej požádal DSA, aby ho zapsala do zvláštního seznamu vedeného Aténskou advokátní komorou (Řecko) jako advokáta, jemuž bylo profesní označení uděleno v jiném členském státě, konkrétně na Kypru.

14 Dne 18. června 2015 DSA tuto žádost zamítla na základě vnitrostátních ustanovení týkajících se neslučitelnosti výkonu povolání advokáta a postavení řeholníka; vycházela přitom z toho, že se tato ustanovení vztahují i na advokáty, kteří chtějí v Řecku vykonávat povolání pod profesním označením udělovaným v domovském státě.

15 Dne 29. září 2015 podal řeholník Irenej proti tomuto rozhodnutí žalobu k Symvoulío tis Epikrateias (Státní rada, Řecko).

16 Na podporu své žaloby poukazuje zejména na nesoulad vnitrostátní právní úpravy s ustanoveními směrnice 98/5 z důvodu, že tato právní úprava ukládá podmínku, která není stanovena v této směrnici. Uvedená směrnice přitom zavádí úplnou harmonizaci pravidel týkajících se podmínek pro zápis u příslušného orgánu hostitelského členského státu pro advokáty, kteří získali odbornou kvalifikaci v jiném členském státě.

17 DSA v podstatě tvrdí, že vnitrostátní právní úprava, podle níž řeholníci nemohou být advokáty, je odůvodněna pravidly a základními zásadami, kterými se řídí výkon povolání advokáta v hostitelském členském státě.

- 18 V této souvislosti má tento orgán za to, že postavení řeholníka mu neumožňuje, aby v souladu s uvedenými pravidly a zásadami poskytl záruky, jako jsou zejména nezávislost ve vztahu k církevním orgánům, pod které spadá, možnost plně se věnovat výkonu povolání advokáta, schopnost zabývat se věcmi v konfliktním kontextu, zajištění skutečného usazení se v obvodu příslušného soudu prvního stupně a dodržování zákazu poskytovat služby bezplatně.
- 19 Symvoulío tis Epikrateias (Státní rada) se zamýšlí nad výkladem článku 3 směrnice 98/5. Vzhledem k požadavkům vyplývajícím z vnitrostátních pravidel pro výkon povolání, které se vztahují na advokáty v hostitelském členském státě, jež řeholníkovi neumožňují vykonávat povolání advokáta, si předkládající soud klade otázku, zda je příslušný vnitrostátní orgán tohoto členského státu přesto povinen řeholníka zapsat, aby mohl vykonávat povolání advokáta pod profesním označením udělovaným v domovském členském státě.
- 20 Podle uvedeného soudu vyvstává tato otázka ještě naléhavěji proto, že příslušný orgán hostitelského členského státu by měl automaticky konstatovat porušení uvedených pravidel pro výkon povolání na základě vnitrostátních ustanovení, která stanoví, že postavení řeholníka neumožňuje splnit požadavky a záruky požadované v Řecku pro výkon povolání advokáta.
- 21 Za těchto podmínek se Symvoulío tis Epikrateias (Státní rada) rozhodla přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být článek 3 směrnice [98/5] vykládán v tom smyslu, že zápis řeholníka Církve Řecka jako advokáta do seznamu příslušného orgánu jiného členského státu, než ve kterém získal odbornou kvalifikaci, za účelem výkonu povolání advokáta v tomto jiném členském státě pod profesním označením udělovaným v jeho domovském státě, může být vnitrostátním zákonodárcem zakázán z důvodu, že řeholníci Církve Řecka nemohou být na základě vnitrostátního práva zapsáni do seznamů advokátních komor, protože jejich postavení nesplňuje určité záruky nezbytné pro výkon povolání advokáta?“

K předběžné otázce

- 22 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 3 odst. 2 směrnice 98/5 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která advokátovi, jenž je řeholníkem a je zapsán jako advokát u příslušného orgánu domovského členského státu, zakazuje, aby se u příslušného orgánu hostitelského členského státu zapsal za účelem výkonu své profese v tomto členském státě pod svým profesním označením udělovaným v domovském státě, z důvodu neslučitelnosti postavení řeholníka s výkonem povolání advokáta, kterou stanoví tato právní úprava.
- 23 Úvodem je třeba připomenout, že podle čl. 1 odst. 1 směrnice 98/5 je jejím účelem usnadnit trvalý výkon povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána odborná kvalifikace.
- 24 V tomto ohledu již měl Soudní dvůr příležitost konstatovat, že uvedená směrnice zavádí mechanismus vzájemného uznávání profesních označení migrujících advokátů, kteří si přejí vykonávat činnost pod označením udělovaným v domovském členském státě (rozsudek ze dne 17. července 2014, Torresi, C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, bod 36 a citovaná judikatura).
- 25 Jak vyplývá z bodu 6 odůvodnění směrnice 98/5, unijní normotvůrce touto směrnicí kromě toho zamýšlel zejména odstranit rozdíly mezi vnitrostátními pravidly týkajícími se podmínek zápisu u příslušných orgánů, které byly původem nerovností a překážek volného pohybu (rozsudek ze dne 17. července 2014, Torresi, C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, bod 37 a citovaná judikatura).

- 26 V tomto kontextu provádí článek 3 směrnice 98/5 úplnou harmonizaci předchozích podmínek vyžadovaných k využití práva usazování přiznaného touto směrnicí, když stanoví, že advokát, který si přeje vykonávat činnost v jiném členském státě než v tom, ve kterém získal odbornou kvalifikaci, je povinen se zapsat u příslušného orgánu v tomto státě, který musí tento zápis provést „po předložení průkazu oprávnění potvrzujícího jeho zápis u příslušného orgánu v domovském členském státě“ (rozsudek ze dne 17. července 2014, Torresi, C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, bod 38 a citovaná judikatura).
- 27 V této souvislosti již Soudní dvůr rozhodl, že předložení průkazu oprávnění potvrzujícího zápis u příslušného orgánu v domovském členském státě příslušnému orgánu v hostitelském členském státě se jeví jako jediná podmínka, kterou má být podmíněn zápis dotyčného v hostitelském členském státě, který mu umožní výkon činnosti v tomto posledně uvedeném členském státě pod profesním označením udělovaným v domovském členském státě (rozsudek ze dne 17. července 2014, Torresi, C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, bod 39 a citovaná judikatura).
- 28 Je tedy třeba vycházet z toho, že advokáti, kteří získali právo používat toto profesní označení v členském státě, jako žalobce v původním řízení, a kteří příslušnému orgánu hostitelského členského státu předloží průkaz oprávnění potvrzujícího jejich zápis u příslušného orgánu v tomto prvním členském státě, musí být považováni za osoby, které splnily všechny podmínky nezbytné pro zápis u příslušného orgánu hostitelského členského státu pod profesním označením získaným v domovském členském státě.
- 29 Tento závěr není zpochybněn skutečností, že čl. 6 odst. 1 směrnice 98/5 stanoví, že bez ohledu na pravidla pro výkon povolání, jimž advokát vykonávající činnost pod profesním označením udělovaným v domovském státě podléhá v domovském členském státě, podléhá tento advokát stejným pravidlům pro výkon povolání jako advokáti vykonávající činnost pod odpovídajícím profesním označením udělovaným v hostitelském členském státě ve vztahu ke všem činnostem, které na území tohoto státu vykonává.
- 30 Je totiž třeba rozlišovat na straně jedné zápis advokáta u příslušného orgánu hostitelského členského státu, který si přeje vykonávat v tomto členském státě činnost pod svým profesním označením udělovaným v domovském státě, který podle čl. 3 odst. 2 této směrnice podléhá jen jediné podmínce, která je uvedena v bodech 26 až 28 tohoto rozsudku, a na straně druhé samotný výkon povolání advokáta v uvedeném členském státě, během něhož tento advokát podléhá podle čl. 6 odst. 1 uvedené směrnice pravidlům pro výkon povolání, která platí v tomto členském státě.
- 31 V této souvislosti je třeba připomenout, že tato pravidla nejsou na rozdíl od pravidel týkajících se předběžných podmínek vyžadovaných pro tento zápis předmětem harmonizace, a mohou se proto značně odchylovat od pravidel platných v domovském členském státě. Ostatně, jak potvrzuje čl. 7 odst. 1 této směrnice, nedodržení těchto pravidel může vést k uplatnění sankcí, které stanoví právo hostitelského členského státu. Tyto sankce mohou případně zahrnovat vyškrtnutí z příslušného seznamu advokátů tohoto členského státu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. prosince 2010, Jakubowska, C-225/09, EU:C:2010:729, bod 57).
- 32 V projednávaném případě z informací poskytnutých předkládajícím soudem vyplývá, že podle příslušného orgánu hostitelského členského státu by výkon povolání advokáta řeholníkem nesplňoval některé záruky, které jsou uvedeny v bodě 18 tohoto rozsudku, které jsou podle práva tohoto členského státu vyžadovány pro tento výkon.
- 33 V této souvislosti je třeba připomenout, že je přípustné, aby vnitrostátní zákonodárce stanovil takovéto záruky, pokud pravidla stanovená za tímto účelem nepřekračují rámec toho, co je nezbytné pro dosažení sledovaných cílů. Pro výkon povolání advokáta je nezbytná zejména neexistence střetu zájmů, která vyžaduje, aby advokáti byli nezávislí na orgánech, jimiž se nesmí nechat ovlivnit.

- 34 Tato možnost poskytnutá vnitrostátnímu normotvůrci mu však neumožňuje, aby k předběžným podmínkám vyžadovaným pro zápis u příslušného orgánu hostitelského členského státu, které jak bylo uvedeno v bodě 26 tohoto rozsudku, podléhají úplné harmonizaci, přidal dodatečné podmínky týkající se dodržování pravidel pro výkon povolání. Odmítnout advokátovi, který si v hostitelském členském státě přeje vykonávat činnost pod svým profesním označením udělovaným v domovském státě, zápis u příslušného orgánu hostitelského členského státu pouze proto, že je řeholník, by přitom znamenalo doplnění další podmínky pro zápis k těm podmínkám, které jsou uvedeny v čl. 3 odst. 2 směrnice 98/5, přestože takovéto doplnění není tímto ustanovením dovoleno.
- 35 Kromě toho, jak bylo uvedeno v bodě 33 tohoto rozsudku, pravidla pro výkon povolání platná v hostitelském členském státě musí, aby byla v souladu s unijním právem, dodržovat zejména zásadu proporcionality, což znamená, že nesmí překročit rámec toho, co je nezbytné pro dosažení sledovaných cílů. Je na předkládajícím soudu, aby provedl nezbytná ověření, pokud jde o pravidlo neslučitelnosti, o které se jedná ve věci v původním řízení.
- 36 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položenou otázku odpovědět, že čl. 3 odst. 2 směrnice 98/5 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která advokátovi, jenž je řeholníkem a je zapsán jako advokát u příslušného orgánu domovského členského státu, zakazuje, aby se u příslušného orgánu hostitelského členského státu zapsal za účelem výkonu své profese v tomto členském státě pod svým profesním označením udělovaným v domovském státě, z důvodu neslučitelnosti postavení řeholníka s výkonem povolání advokáta, kterou stanoví tato právní úprava.

K nákladům řízení

- 37 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Článek 3 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/5/ES ze dne 16. února 1998 o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace, musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která advokátovi, jenž je řeholníkem a je zapsán jako advokát u příslušného orgánu domovského členského státu, zakazuje, aby se u příslušného orgánu hostitelského členského státu zapsal za účelem výkonu své profese v tomto členském státě pod svým profesním označením udělovaným v domovském státě, z důvodu neslučitelnosti postavení řeholníka s výkonem povolání advokáta, kterou stanoví tato právní úprava.

Podpisy.